

տարածուին: — Իսկ նոր տուն բնակելու հարկ ունեցողը ապականած օղէն խորշելու համար՝ պէտք է գիտնայ՝ որ նոր տանն պատերը աղէկ մը չի չորցած պէտք չէ բնակիլ, վասն զի պատերէն ելած գոլշիքը օդը կ'ապականեն: Նոյն պէս ալ աղտոտ թողուցած հին տունը ֆնասակար է, վասն զի պատերուն մէջ թափանցած այն աղտոտութեան ֆնասակար գոլշիքը պատերը դուրս կուտան. որչափ որ ալ մաքրես տունը՝ դարձեալ այն գոլշիքներն օդը կ'ապականեն:

Իսկ երբ մէկը հարկաւորուած է բնակելու թաց օդով տեղւոյ մէջ, որուն պատերն ալ միշտ բնական խոնաւ կ'ըլլան, այն ատեն օդոյն ապականութենէն ազատելու համար մէկ հատիկ հնաբոն է՝ սենեկին պատերը տախտակամած ընել ու երեսը թուղթ քաշել. կամ եթէ տախտակը սուղ կ'ըլլայ, եղեգէ խտրով ծածկել պատերը, ու վրան աստառ քաշած՝ թղթով ծածկել: Իսկ այն պատերը որ գոյ մնալով կամ բնական օդոյն թացութենէն խոնաւութիւն ծրծած են, կամ դեռ աղէկ չեն ցամքած, քանի մը օր սենեկին մէջը կրակ վառելով պէտք է ցամքեցընել: Նոյնպէս ալ բայց չոր օդ եղած ատեն պատուհանները բանալ և խուցը հովահրել շատ օգտակար է: Եւ զայս ընել հարկաւոր է ամէն տան և ամէն սենեկներուն. մանաւանդ պառկելու սենեկաց եթէ հնար է՝ ցորեկները պէտք է պատուհանները բաց թողուլ, մանաւանդ աղէկ օդ եղած օրերը: — Հիւսուած պատը թէ որ երեսը տախտակամած չունի, միշտ լաւ է անկողինը քիչ մը պատէն հեռու դնել:

Շատ մարդիկ խնայութեան համար կը ջանան պզտի ցած սենեակներ ունենալ՝ որ ձմեռը շուտ տաքնան. բայց երբ առողջութիւնը անկէ կը ֆնասուի, այն խնայութիւն չըլլար այլ մեծ ֆնասավանդի պզտի ցած սենեկներուն օդը միշտ անառողջ ապականած կ'ըլլան. անոր համար ջանալու է որ սենեակը եթէ պզտիկ ալ ըլլայ՝ ձեղունը բարձր ըլլայ, որ գէշ գոլշիքները տեղ ունենան բարձրանալու:

Սենեկներուն մեծութիւնը բնակիչներուն թուոյն համեմատը լլայու համար, պէտք է գիտնալ թէ փորձուած է՝ որ մէկ անձ մը օրուան մէջ տասուերկու խորանարդ մէդր օդ կը չնչէ. ուստի եթէ խուցը պզտիկ ըլլայ և մէջի անձինքը շատ ըլլան և պատուհանները գոյ, մէկէն խուցին օդը կ'ապականի:

Ձմեռուան ցրտէն աղէկ պատսպարուելու համար պատուհանները կրկին պէտք է ընել, մէկը ներսէն՝ երկրորդը դրսէն. և թէպէտ քիչ մը աւելի ծախք կ'ըլլայ, բայց մեծ խնայութիւն կ'ըլլայ կրակի, այնպէս որ քիչ մը կրակով սենեակը աղէկ կը տաքնայ: Որուն բնաբանական պատճառն ալ յայտնի է. վասն զի երբ մինակ մէկ պատուհան ըլլայ, սենեկին օդը տաքցած և անպայտացած ըլլալուն՝ իսկ դրսի օդը ցուրտ և խիտ, ամէն բարակ ծակերէն ուժով ներս կը մղուի. բայց երբ կրկին ըլլայ պատուհանը, այն երկու պատուհանին մէջ տեղի օդը ցուրտ ըլլալով, դրսի օդը դէպի պատուհանին մէջը չի մղուիր. իսկ պատուհաններուն մէջ տեղի օդը դրսէն չի մղուելով՝ ինքը ինքնին թէպէտ խիտ է քան զսենեկին օդը, բայց ինքը քիչ օդ ըլլալով՝ թէ և ուղէ անգայտանալ, այնպէս սաստիկ մղմունք չի կրնար ունենալ գէպ ի խուցը, ինչպէս որ կ'ունենայ ամբողջ դրսի օդը:

ԽԱՆԴ ՌԳԻՈՅ

Ձերդ մինչ արծիւն այն որոտման,
Ըզգանիմէդ շոպէր յերկին,
Մանուկն անշարժ անդ յիւր կայան
Հակառակէր ընդգէմ նըմին.
Բայց ըզմագիւսըն ճեպըշտապ
Արծիւն ի կողմն արկեալ իուճապ,
Ի հայրենին կորզէր ափանց.
Եւ մըշտահայց ողբոցն անլուր,
Չհարեալն ամէր դեռ ի սարսուռ
Յոտս անմահիցն երկնաւորաց:

Սապէս դու մինչ յիս զեղանիս ,
 Խանդ աշխուժից , արծիւ յաղթող ,
 փայլակնաշող թեւոցդ ի թիւս
 Սրբբանուէր ունի զիս դող :
 Ընդ զօրութեամբըդ սասանիմ ,
 Խուսեմ , զի մի ի տես քոյին
 Մահկանացուս չըքասցի սիրտ .
 Կայծակն հիկէն փայլակնացայտ՝
 Ծախեալ սպառէ ցանգ նորահրատ
 Զխարոյկ , զսեղան եւ ըզգաբիր :

Այլ առ թրուի թեւոց մըտաց ,
 Ըզգայութիւնքս հետտեն ընդ վայր .
 Բուռն յիս զեղեալ էն գերապանծ՝
 Սիրտ իմ՝ արուիէ յեռանդըն վառ :
 Շանթն յերակունս իմ ծաւալի .
 Եւ ծախիչ հուրն հիանալի
 Խիստ բորբոքի՝ թէ մաքառիմ .
 Եւ հանճարոյս ուղիսից կուտակ
 Ի դաշնակաց յորդեալ վըտակ՝
 Հալեալ մաշէ զիս յանցն ուժգին :

Աղէ յիս հէքս հայեաց , Մուսա .
 Զէ այս ճակատն այն վառ ի խանդ ,
 Եւ գերազօր ոչ ակն է սա
 Յոյց սրբբազան փայլակէր շանթ :
 Յայդ քո ազգումն համայնասպառ
 Հաղիւ մընաց ինձ լոկ նըշխար
 Ի վարդափթիթ տիոց կենաց .
 Ի ճակատուս իմ դալկահար
 Մընայ եւեթ դոյզն ինչ նըշմար
 Ի շեշտ շանթին փայլատակմանց :

Վաշ քերդողին անազգական
 Ոյր ոչ սրբինգն ի լաց թանայ ,
 Եւ ոչ յաւիւն ողբերգական
 Խանդ իւր վառեալ վերընթանայ .
 Ի յորդ եւ վճիտ իւր երակաց
 Հոսեն ի կշիռ եւ զուգընթաց
 Մեղր ընդ կաթին վըտակայեղց :

Եւ իկարէդ այդ փոքրողի
 Առ Պինդարայն մատնեալ նենգի ,
 Ոչ անկանի ընդօստ յայերց :

Բայց առ վառել մեզ ըզհոգիս՝
 Կիզուլ եւ թափ կորզել է հարկ
 Զերկնից դըժխեմ հրատս երրակիս .
 Նկարեմք լիով՝ թէ զգամք համակ ,
 Սիրտք մեր լուսով եռանդնալից՝
 Ըզճառագայթս համագոյից
 Ի ներքս ամփոփ տանել պարտին .
 Իսկ հիմ ըզմէնջ առնեն գանգատ :
 Այլ զոր խանդան մեզ լամբարդ այդ՝
 Յոլայ ի կրից հուր բոցային :

Խաղաղաւէտ ոչ ի սըրտէ
 Այսգոյն վեհ սլացք թրուեան բընաւ ,
 Ի ոչ այն չըփոթ ամենագրաւ
 Որ մեր տաղիւք զաշխարհ նուաճէ .
 Ոչ Ապոլոնն իսկ Հոմերի ,
 Երբ ի տեղալ ըզնետան յերկրի ,
 Ի կատարաց դայր երկքսեայ
 Թուոցեալ յափունս տարտարոսին ,
 Եւ թաթաւէր զզէնս օրհասին
 Յեռանդնապտոյտ ջուրս լստիւգեայ :

Ի վեհավայրն իջէք բարձանց ,
 Զոր սին ցընորդդ առնեն անշուք .
 Ի վսեմական լոկ սրբընգաց
 Հընչեն դաշնակըրն վեհագոյնք .
 Սիրտ տաղասաց երգաբանին
 Ըզնմանութիւն բերէ վիմլն
 Որ զմեմնոնեան մընչէ շիրմաւ՝
 Ում առ ի տալ շունչ եւ բարբառ ,
 Շող մի վըճիտ զբոցոյ իւր վառ
 Ակըն տուընջեան արկցէ հարկաւ :

Եւ իղձք են քո զի զարթուցեալ
 Զհրատ կայծականց ընդ մոխրով փակ ,
 Յաւաչ երգոց յօգըս ցընդեալ

Նըշխար ոգւոյս լուծցի համակ:
Անցք ըստուերի են փայլք փառաց,
Որով այս կեանքս իմ պակասեաց,
Իւ վայելել էր ինձ արժան.
Խընդրես զի նմա ես զոհիցեմ
Չայս հուակ իմ շունչ կենացս այժմէն.
Կամիմ ես կեալ ի սիրել զայն:

ԼԱՄԱՐԻՒՆ

Թարգմ. Հ. Ս. Կայսերեան

Առանց կրակի այրած մը:

Խտալիոյ Չեղենա քաղաքը Գոռնե-
լիա անուամբ տիկին մը ինչուան 62
տարուան հասեր էր առանց մէկ պզտի
հիւանդութիւն մ'ալ ունենալու: Ասկէ
քիչ առաջ իրիկուն մը իրեն սովորու-
թեանը հակառակ՝ ընթրեաց ատեն
թմրած կերպով մը նստեր էր: Վերջը
պառկելու համար սենեակը քաշուե-
ցաւ, ու երեք ժամ իր աղախնոյն հետ
խօսելով ու աղօթք ընելով անցընելէն
ետքը պառկեցաւ, ու դուռն ալ գո-
ցուեցաւ: Երկրորդ օրը՝ աղախինը տես-
նելով որ տիկինը չեղար ըստ սովորու-
թեանը, վեր ելաւ ու կանչեց, բայց պա-
տասխան չառաւ: Վախելով որ չըլլայ
թէ ցաւալի դիպուած մը հանդիպած
ըլլայ, դուռը բացաւ և իր տիկնոջը մար-
մինը անկարծելի աղետալի վիճակի
մէջ տեսաւ:

Անկողնէն մէզը մը հեռաւորու-
թեամբ մխրոյ կոյտ մը կար, որուն
մէջ կը տեսնուէր երկու ամբողջ սը-
րունք, ոտքէն սկսեալ մինչև ծնկուը-
ները, թեւերն և գլխոյն գանկն:

Բոլոր մնացած մասերն մոխիր դար-
ձեր էին. և այս մասնաւոր յատկու-
թիւնս ալ ունէին, որ դպչելով մատին
վրայ ժանտահոտ ու պարարտ թացու-
թիւն մը կը թողուն: Դիտեցին նաև
որ սենեկին օդն ալ տեսակ մը նորը
մուրով խառնուած էր:

Յայտնի է որ Գոռնեղիա տիկինն
ներքին և անտեսանելի կրակով մը ըս-
պառած էր: Պիանքի անուամբ իտա-
լացի բժիշկ մը, որ այս դիպուածիս վրայ
տեսնոր մ'ալ հանեց, կը կարծէ որ այս
կրակս առաջ իր կուրծքին մէջ սկսեր
է բռնկելու, և քնանալուն միջոց բոլոր
մարմնոյն վրայ տարածուեր է. և տիկի-
նը զգալով այս սաստիկ ազդեցու-
թիւնս, անշուշտ օգ առնելու համար
ելեր էր, թերեւ պատուհան մ'ալ բա-
նալու. բայց իջնալու միջոց՝ հանդիպեր
էր այս սարսափելի դիպուածս: Սկի-
պիոն Մաֆֆէի մարզիզն, որ նոյնպէս
այս դիպուածիս վրայ գրեց, կ'ըսէ որ
այս տիկինս սովորութիւն ունէր գինիի
ոգւով խառնած քափուրով մարմինը
չփելու, և կը կարծէ թէ այս դեղս է ե-
ղած կարգէ դուրս դիպուածիս մէկ
պատճառը:

Վագրի որս 'ի Գոչինչիկն:

Շատ Գոչինչինացի իրենց ապրուստ-
նին մինակ վագր որսալով կը ճարեն. և
որս ընելու կերպերնին շատ նորակերպ
է: Երկու ընկեր ճամբայ կ'ելլան ու չորս
դի քննելով կը պըտըտին՝ ուր որ կար-
ծեն որս գտնել: Իրենց մեծ գոնկէն
հրաման ունին՝ որ ուր տեղ յարմար սե-
պեն՝ կարենան տնակ մը շինել. բայց այս
տնակս օգուն մէջ է, չորս հնդիկ եղեգ-
ներու վրայ հաստատուած, որոնց եր-
կայնութիւնն տասն և հինգէն մինչև
ցքսան ոտնաչափ կը հասնի. անկէ կը
դիտեն իրենց որսը: Որոգայթնին ուրիշ
բան չէ, բայց եթէ ծառերու լայն լայն
տերեւներ և կամ մեծ թերթեր թղթե-
րու, որոնց մէկ երեսը տեսակ մը կըպ-
չուն նիւթով աղէկ մը կը ծեփեն, որ
շատ կը նմանի ոստղի, և մէջը կը խառ-
նեն տեսակ մը բուսական թոյն, որ այն-
պէս արագ կ'ազդէ, որ թէ մէկ մանր
մասն անգամ կենդանւոյն աչքին հանդի-
պելու ըլլայ, վայրկեանի մէջ կ'ապականէ
լուսոյն զործարանը: Այս նիւթով պատ-